

Рішенням рецензійної комісії
Центру практичної психології
Деснянського району
м. Києва
від «_____» _____ 20__ р.
Протокол №
Голова РЦПП
_____ Гулевич Т. М.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням експертної комісії
НМЦ практичної психології ІППО
Київського університету
імені Бориса Грінченка
від «_____» _____ 20__ р»
протокол №
Голова експертної комісії

Реєстраційний номер № _____
_____ Кепканова О. І.

Діагностична програма
«Психологічна готовність дитини до школи»

Автор-упорядник
практичний психолог ІІ категорії
ДНЗ(ясла-садок) № 27
Деснянського району м. Києва
Алієва Еліна Юріївна

ЗМІСТ

	стр.
1. Пояснювальна записка	3
2. Основна частина	8
2.1. Методика «Орієнтування у навколишньому середовищі, запас знань, ставлення до школи» (О. Кепканової).....	9
2.2. Методика «Рівень психосоціальної зрілості» С.А. Банкова.....	11
2.3. Методика «Графічний диктант» Д.Б. Ельконіним.....	13
Психофізіологічна готовність	15
2.4. Пропорції тіла і темпи росту Філіппінський тест.....	15
2.5. Кісткова зрілість, Тест «Зрілість зубів»,.....	16
2.6. Тест «Руки» (за М. Безруких, С. Єфімовою).....	17
Інтелектуальна готовність	18
2.7. Тест «Лабіринт» (А.Л. Венгера).....	18
2.8. Тест «Виключення» А. Бернштейна.....	19
2.9. Тест «Пишемо кружечками» за Немовим Р.С.....	20
2.10. Методика «Переплутані лінії» Рея П.І.....	21
2.11. Методика «Дізнавання фігур» (Богданова Т.Г., Корнилова Т.В.).....	22
2.12. Методика З.М. Істоміної «Запам'ятай 10 слів».....	23
2.13. Методика З.М. Істоміної «Знайди 10 предметів».....	24
2.14. Методика Е. Торенса «Незавершені фігури».....	25
Емоційно-вольова готовність	27
2.15. Тест «Доріжки та м'ячі» (А.С. Сазонова).....	27
2.16. Тест «Будиночок» (Н.І. Уткіна).....	28
2.17. Методика «Веселий – сумний» (Г. Урунтаєвої).....	30
Мотиваційна готовність	32
2.18. Методика «Навчальна мотивація» (за М. Гінзбургом).....	32
2.19. Методика «Читання казки».....	34
3. Висновок	36
4. Список використаної літератури	37
5. Додатки	38

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступ до школи – надзвичайно відповідальний момент і для дитини, і для її батьків. Практичний досвід психологічного обстеження дітей показує, що не всі діти незалежно підготовлені до успішного входження у навчальну діяльність у школі.

Психологічна готовність до шкільного навчання складається з багатьох компонентів.

Передусім у дитини має бути бажання йти до школи, тобто, мотивація до навчання.

У неї має бути сформована соціальна позиція школяра: вона повинна уміти взаємодіяти з ровесниками, виконувати вимоги вчителя, контролювати свою поведінку.

Для дитини навчання у школі має бути джерелом позитивних емоцій, адже це допоможе їй знайти свої місце серед однолітків, підтримати впевненість у собі та у власних силах.

Запропонована діагностична програма спрямована на вивчення готовності дітей старшого дошкільного віку до шкільного навчання. Проведення такого щорічного дослідження дає змогу психологічній службі дошкільного закладу глибше аналізувати результати освітньо-виховної роботи у дошкільному закладі й допомагає вирішувати разом із батьками питання оптимального для дитини початку навчання у школі.

Дитина, що вступає до школи, має бути зрілою у фізіологічному й соціальному відношенні, має досягти певного рівня розумового й емоційно-вольового розвитку. Навчальна діяльність потребує певного запасу знань про навколишній світ, сформованості елементарних понять. Дитина повинна володіти розумовими операціями, вміти узагальнювати й диференціювати й здійснювати самоконтроль. Важливе позитивне ставлення до навчання, здатність до саморегуляції поведінки і вияв вольових зусиль. Отже, психологічна готовність до навчання у школі – це багатокомпонентне утворення, що потребує комплексних психологічних досліджень.

У психології виділяють такі взаємопов'язані компоненти психологічної готовності дитини дошкільного навчання: психофізіологічний, інтелектуальний, емоційно-вольовий, мотиваційний.

Психофізіологічна готовність означає достатній рівень розвитку психофізіологічних (рівень сформованості дрібної моторики) фізіологічних (ріст, вага, кількість постійних зубів) й анатоמו-морфологічних функцій і структур дитячого організму, стан здоров'я (фізіологічна зрілість). Цей рівень повинен забезпечити витримування дитиною відповідних навантажень і стимулювати до подальшого розвитку. Важливою складовою даного компонента є соматичне і психічне здоров'я дитини, сформованість навичок здорового способу життя.

Інтелектуальна готовність передбачає певний рівень сформованості різних психічних функцій, а саме: мислення, сприймання (зорове, слухове), пам'яті (зорова, слухова), уваги (стійкість, розподіл, переключення, обсяг), мовлення.

Емоційно-вольова готовність визначається рівнем сформованості довільності основних психічних процесів та поведінки, самоорганізованістю, зосередженістю, умінням контролювати свої емоції.

Мотиваційна готовність виявляється у настроях дитини, її прагненні, бажанні йти до школи, яке поєднується з тим, як дитина уявляє вимоги школи, наскільки готова змінити свою дошкільну, ігрову позицію.

Отже, усі учасники навчально-виховного розуміють необхідність визначення рівня шкільної готовності дітей дошкільного віку. Визначення психологічної готовності дітей до навчання у школі є одним з найважливіших практичних завдань психологічного супроводу дитини та забезпечення диференціації дітей за готовністю до шкільного навчання. Така диференціація потрібна для того, щоб надати необхідну психолого-педагогічну (розвивальну) допомогу дітям, які виявили недостатній рівень розвитку для навчання в школі.

Об'єкт дослідження – психологічна готовність дітей дошкільного віку до навчання в школі.

Предмет дослідження – мотиваційні, пізнавальні та емоційно-вольові процеси, психосоціальна зрілість.

Мета дослідження – визначити рівень психологічної готовності дітей дошкільного віку до навчання в школі.

Завдання:

- провести профілактичні заходи щодо готовності дітей дошкільного віку до навчання в школі (консультування батьків на батьківських зборах, індивідуальна та групова робота з дітьми старших груп дитячого садка);
- застосувати комплексні діагностичні методики по визначенню психологічної готовності дітей дошкільного віку до навчання в школі, враховуючи всі структурні компоненти психологічної готовності дитини та її вікові і індивідуальні особливості;
- надати психологічну допомогу (розвивальну роботу) дітям, в яких виявлені низькі показники шкільної зрілості, а також їх батькам (поради, рекомендації).

Вибір методик для визначення готовності дітей дошкільного віку до навчання в школі здійснювався за такими критеріями:

- методика повинна бути доступна для розуміння дитиною;
- методика має бути короткостроковою за часом проведення, давати великий обсяг інформації;
- важливі простота і доступність стимульного матеріалу.

Час обстеження: процедура обстеження проводиться у першій половині дня. Бажано в час максимальної активності дитини – з 9.00 до 12.00. **Час роботи з дитиною не перевищує вікових норм навчальної діяльності – 30 хв.** Термін проведення - листопад, березень.

Вікова категорія – 5,5 - 6-7 років.

Методи дослідження:

Діагностичний комплекс складається методик, які проводяться у два етапи. Перший етап проводиться на початку учбового року (листопад).

Він спрямований для виявлення рівня розвитку психічних процесів у дітей. За результатами діагностування надаються рекомендації вихователям та батькам над чим потрібно працювати на протязі року.

Другий етап проводиться в кінці учбового року (березень). Він спрямований на виявлення готовності дитини до школи. За результатами діагностики готовності до школи надаються консультації вихователям та батькам.

Усі виділені вище аспекти готовності до школи знайшли своє відображення у нижченаведеному комплексі методик.

№п/п	Діагностична методика	Автор	Мета
1.	Методика «Орієнтування у навколишньому середовищі, запас знань, ставлення до школи».	Кепканова О.І.	Визначити запас знань і ставлення до школи
2.	Методика «Рівень психосоціальної зрілості»	С.А. Банкова	Оцінка психологічної зрілості дитини
3.	Методика «Графічний диктант»	Д.Б. Ельконіним	Виявляє уміння уважно слухати, точно виконувати вказівки дорослого, орієнтуватися на листі паперу, самостійно діяти за завданням дорослого
Психофізіологічна готовність			
4.	Пропорції тіла і темпи росту	Філіппінський тест	Оцінювання біологічної зрілості
5.	Кісткова зрілість Тест «Зрілість зубів»	вправи «Перемога», «Ріжки»	Оцінювання біологічної зрілості
6.	Тест «Руки»	за М. Безруких, С. Єфімовою	Оцінювання зрілості кори головного мозку: (функціонування тім'яно-потиличних відділів

Інтелектуальна готовність			
7.	Тест «Лабіринт»	А.Л. Венгера	Вивчення рівня розвитку наочно-схематичного мислення, вміння дитини дотримуватися правил
8.	Тест «Виключення»	А. Бернштейна	Оцінювання логічного мислення дитини
9.	Тест «Пишемо кружечками»	за Немовим Р.С.	Оцінювання фонематичного слуху дитини (сприймання)
10.	Методика «Переплутані лінії»	Рея П.І.	Дослідження концентрації уваги та її стійкості
11.	Методика «Дізнавання фігур»	Богданова Т.Г., Корнілова Т.В.	Оцінка короткочасної мимовільної пам'яті
12.	Методика «Запам'ятай 10 слів»	Істоміна З.М.	Дослідження слухової пам'яті
13.	Методика «Знайди 10 предметів»	Істоміна З.М.	Дослідження зорової пам'яті
14.	Методика «Незавершені фігури»	Е. Торенса	Дослідження уваги
Емоційно-вольова готовність			
12.	Тест «Доріжки та м'ячі»	Сазонова А.С.	Вивчення розвитку моторики рук
13.	Тест «Будиночок»	Гуткіна Н.І.	Оцінювання вміння дитини діяти за зразком
14.	Методика «Веселий – сумний»	Г. Урунтаєвої	Оцінка емоційного відношення дитини до школи
Мотиваційна готовність			
15.	Методика «Навчальна мотивація»	за М. Гінзбургом	Визначення мотиваційної готовності дитини до

			навчання у школі та мотивів, якими вона керується.
16.	Методика «Читання казки»		Визначення домінуючого ігрового або пізнавального мотиву дитини

2. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

2.1. Методика «Орієнтування у навколишньому середовищі, запас знань, ставлення до школи» (О. Кепканової).

Дані виявляються у бесіді з дитиною. Перед початком бесіди потрібно дати дитині можливість звикнути до нової для неї ситуації. Розмовляти з дитиною потрібно неофіційно, довірливо. Питання бажано задавати в усній формі. Якщо дитині складно відповісти на запитання, її потрібно підбадьорити.

Завдання 1.

1. Як тебе звати?
2. Скільки тобі років?
3. Як звати твоїх батьків?
4. Як називається місто в якому ти живеш?
5. Яких домашніх тварин ти знаєш? Яких диких тварин ти знаєш?
6. В яку пору року на деревах з'являється листя?
7. Що залишається на землі після дощу?
8. Чим відрізняється день і ніч?

Завдання 2.

Ставлення до школи

1. Чи хочеш ти йти до школи?
2. Як ти думаєш, що гарного, цікавого буде у школі?
3. Як, по-твоєму, краще учитися – вдома з мамою чи в школі з вчителькою?

Оцінка результату:

Після номеру кожного запитання ставиться знак «+», «-».

Знак «+» ставиться при таких відповідях:

Запитання 1-4: правильна відповідь (у тому числі, якщо називають зменшувальні імена);

Запитання 5: названо не менше 2 домашніх і 2 диких і не названі дикі тварини, замість домашніх – і навпаки;

Запитання 6: навесні, коли зима скінчилася і т.п.

Запитання 7: калюжі, бруд, мокротиння, вода, сльота і т.д.

Запитання 8: удень світло, вдень сонце, а вночі місяць, уночі сплять.

Запитання 9: позитивна відповідь

Запитання 10: вказується на заняття, здобування знань і ін. Відповіді, у яких називаються тільки «ігри з хлопцями» і «перерва», зазначається, що в школі не треба спати вдень і ін. оцінюються знаком «+».

Запитання 11: переваги шкільного навчання перед домашнім.

Підсумковий рівень орієнтування в навколишньому, запас знань (пункт 1) визначається на основі підрахунку числа «+» з питань 1-8: високий – 7-8 плюсів; середній – 5-6, низький – менше 4.

Підсумковий рівень сформованої позитивного ставлення до школи (пункт 2) визначається за запитаннями 9-1: високий – 3, середній – 2, низький – 1 або жодного.

2.2. Методика «Рівень психосоціальної зрілості» (С. А. Банкова)

Мета: оцінка психологічної зрілості дитини.

Інструкція: «Зараз я буду ставити тобі різні запитання, а ти постарайся на них відповісти. Деякі запитання видадуться тобі дуже легкими, а деякі – складними».

Навіть якщо ти не зможеш відповісти на окремі з них, не хвилюйся. Основне, не поспішай і думай добре.

Запитання для бесіди:

1. Назви своє прізвище, ім'я, по-батькові.
2. Назви прізвище, ім'я, по-батькові мами й тата.
3. Ти дівчинка чи хлопчик? Ким ти будеш, коли виростеш – тіткою чи дядьком?
4. У тебе є брат, сестра? Хто старший?
5. Скільки тобі років? А скільки буде через рік? Через два роки?
6. Зараз ранок чи вечір? (День чи ранок?)
7. Коли ти снідаєш – ввечері чи вранці? А обідаєш – вранці чи вдень?
8. Де ти живеш? Назви свою домашню адресу.
9. Ким працюють твої мамо і тато?
10. Ти любиш малювати? Якого кольору цей олівець? А стрічка, сукня?
11. Яка зараз пора року – зима, весна, літо чи осінь? Чому ти так вважаєш?
12. Коли можна кататися на санках – взимку чи влітку?
13. Чому сніг буває взимку, а не влітку?
14. Що роблять листоноша, лікар, вчитель?
15. Навіщо потрібні в школі дзвоник і парта?
16. Ти хочеш вчитися в школі?
17. Покажи своє праве око, ліве вухо. Для чого потрібні очі, вуха?
18. Яких тварин ти знаєш? Яких ти знаєш птахів?
19. Хто більший: корова чи коза? Птах чи бджола?
20. У кого більше лап: у собаки чи у півня?
21. Що більше: 8 чи 5, 7 чи 3? Порахуй від 3 до 6. Від 9 до 2.
22. Що потрібно зробити, якщо ненароком зламаєш чужу річ?

Інтерпретація результатів:

- 1) За правильні відповіді на усі запитання до одного пункту дитина отримує 1 бал (за винятком контрольних).
- 2) За правильні, але неповні відповіді на запитання до одного пункту дитина отримує 0,5 бала.
- 3) Правильними вважаються відповіді, що відображають зміст запитання: «Мама працює інженером. У собаки лап більше, ніж у півня». Неправильними вважаються відповіді на зразок: «Тато Коля. Мама працює на роботі».
- 4) До контрольних завдань належать запитання 5,8,15,22. Їх оцінюють таким чином:
 - 5 – якщо дитина може вирахувати, скільки їй років – 1 бал;
 - 8 – за повну домашню адресу з назвою міста – 2 бали; за неповну адресу – 1 бал;
 - 22 – за правильну відповідь – 2 бали.
- 5) Пункт 16 оцінюється разом із пунктами 15 і 17. Якщо у пункті 15 дитина набрала 3 бали і дала позитивну відповідь на пункт 16, то в протоколі занотовується позитивна мотивація до навчання в школі (загальна сума балів повинна бути не меншою 4).

Високий рівень – 24-29 балів («шкільно-зрілий»)

Середній рівень – 20-23 бали (середня зрілість)

Низький рівень – 15-20 балів (низька психосоціальна зрілість)

2.3. Методика «Графічний диктант» (Д. Б. Ельконін)

Мета: Виявляє уміння уважно слухати, точно виконувати вказівки дорослого орієнтуватися на листі паперу, самостійно діяти за завданням дорослого

Обладнання: для проведення буде потрібно лист паперу в клітку (із зошита) з намальованими на ньому чотирма крапками, розташованими одна під іншою. Відстань між крапками по вертикалі приблизно 8 клітинок. (Додаток 2).

Інструкція: Перед дослідженням дорослий пояснює: „Зараз ми малюватимемо узори, треба постаратися, щоб вони вийшли красивими і акуратними. Для цього потрібно уважно мене слухати і малювати так, як я говоритиму. Я говоритиму, на скільки клітинок і в яку сторону ти повинен провести лінію. Наступну лінію малюєш там, де закінчилася попередня. Пам’ятаєш, де у тебе права рука? Витягни її убік, куди вона вказала? (на двері, на вікно, т.д.). Коли я скажу, що потрібно провести лінію направо, ти її проводиш до дверей (вибрати будь-який наочний орієнтир). Де ліва рука? Коли я скажу, що потрібно провести лінію наліво, пригадай про руку (або будь-який орієнтир зліва). Тепер пробуємо малювати.

«Постав олівець на першу крапку. Малою, не відриваючи олівець від паперу: одна клітинка вниз, одна клітинка направо, одна клітинка в гору, одна клітинка направо, одна клітинка вниз, далі продовжуй малювати такий узор сам». Під час диктування потрібно робити паузи, що дитина встигла закінчити попереднє завдання. Узор не обов’язково продовжувати на всю ширину сторінки.

«Малюємо наступний узор. Знайди наступну крапку, постав на неї олівець. Готовий? Одна клітинка вгору, одна клітинка направо, одна клітинка вгору, одна клітинка направо, одна клітинка вниз, одна клітинка направо, одна клітинка вниз, одна клітинка направо. А зараз сам продовж малювати той же узор».

Через дві хвилини починаємо виконувати наступне завдання з наступної крапки. «Увага! Три клітинки вгору, одна клітинка направо, дві клітинки вниз, одна клітинка направо, дві клітинки вгору, одна клітинка

направо, три клітинки вниз, одна клітинка направо, дві клітинки вгору, одна клітинка направо, дві клітинки вниз, одна клітинка направо. Тепер сам продовжуй узор».

Через 2 хвилини – наступне завдання: «Постав олівець на нижню крапку. Увага! Три клітинки направо, одна клітинка вгору, одна клітинка наліво, дві клітинки вгору, три клітинки направо, дві клітинки вниз, одна клітинка наліво, одна клітинка вниз, три клітинки направо, одна клітинка вгору, одна клітинка наліво, дві клітинки вгору. Тепер сам продовж узор. «Повинні вийти наступні узори».

Інтерпретація результатів:

Тренувальний узор не оцінюється. У кожному подальшому узорі розглядається точність відтворення завдання і уміння дитини самостійно продовжити узор. Завдання вважається за виконане добре, якщо є точне відтворення (нерівність ліній, «тремтяча» лінія, «бруд» не знижують оцінку).

- Якщо при відтворенні допущено 1-2 помилки – середній рівень.
- Низька оцінка, якщо при відтворенні є лише схожість окремих елементів або схожість взагалі відсутній. Якщо дитина змогла самостійно продовжити узор, без додаткових питань завдання виконане добре.
- Невпевненість дитини, допущені ним помилки при продовженні узору – середній рівень.
- Якщо дитина відмовилася продовжувати узор або не змогла намалювати жодної правильної лінії – низький рівень виконання.

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ

Пропорції тіла й темпи росту. Це найпростіший, але й самий приблизний спосіб оцінки біологічного віку. Як критерії використовуються не просто показники росту й ваги дитини (тому що їх високі або недостатні показники самі по собі ще не говорять про ступінь зрілості організму), а, насамперед, пропорції тіла, що враховують співвідношення окремих його частин – голови, тулуба, кінцівок. Більше точне подання про ступінь біологічного дозрівання організму дають показники зміни пропорцій тіла в періоди так званих ростових стрибків. Так, у дошкільному віці (в 5-6 років) діти переживають напівзростовий стрибок, що є істотним показником зрілості організму.

Для того, щоб довідатися, чи пройшла дитина цей важливий етап, можна використати наступний тест.

2.4. «Філіппінський тест»

Попросіть дитину дістати правою рукою ліве вухо, провівши руку над головою. Успішність виконання цього завдання дитиною відбиває ступінь розвитку кістяка, рівень дозрівання нервової системи, здатність головного мозку сприймати й переробляти інформацію. Фізіологами й гігієністами твердо встановлено: якщо дитина починає відвідувати школу до того, як у нього пройшов напівзростовий стрибок, це різко негативно позначається на його здоров'я, особливо на психічному, і рідко приносить успіхи в навчанні.

2.5. Кісткова зрілість.

Окостеніння кістяка проходить через певні послідовні стадії. Це більш точний спосіб визначення ступеню біологічного дозрівання. Зазвичай перевіряють ступінь окостеніння кістяка лівої руки дитини. Їй пропонують покласти руку на стіл долонею вниз і по черзі піднімати пальці над столом, не відриваючи кисті од поверхні. Після цього виконати наступне завдання: повторити за дорослим двома руками вправи «Перемога» і «Ріжки».

«Перемога» – стиснути в кулак усі пальці, крім вказівного і середнього. «Ріжки» – стиснути в кулак усі пальці, крім вказівного і мізинця. Запропонуйте дитині виконати ці вправи до 5 разів по черзі. Якщо стадії окостеніння проходять нормально, дитина справляється з цим завданням. У випадках утруднення визначення кісткового віку необхідно звернутися по допомогу до фахівців. Зробити рентгенограму кисті й зап'ястя лівої руки, одержати необхідну консультацію.

Тест «Зрілість зубів»: молочні, а потім постійні зуби з'являються в людини у певному порядку. Якщо підрахувати кількість зубів, що прорізалися (чи що перемінилися), і зіставити цю величину зі стандартами, можна оцінити так звану зубну зрілість.

Зубну зрілість має сенс визначити у 2 роки (чи з'явилися всі молочні зуби) і у 6 років (як відбувається зміна молочних зубів на постійні). Із практики застосування цього тесту вважається достатньою для початку систематичного навчання у школі зміна чотирьох молочних зубів.

Зрілість кори головного мозку: (функціонування тім'яно-потиличних відділів).

2.6. Тест «Руки» (за М. Безруких, С. Єфімовою)

Сядьте за столик навпроти дитини. Попросіть її простягнути вам одну руку. Закрийте від неї своєю рукою долоню і пальці простягнутої руки. Іншою рукою доторкніться до пальців простягнутої руки дитини. Попросіть її витягнути на іншій руці той палець, що ви торкаєте.

Вікові норми:

- трирічна дитина правильно визначає великий палець;
- п'ятирічна дитина розрізняє великий палець і мізинець;
- шестирічна дитина вільно розрізняє великий палець, мізинець і вказівний.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ГОТОВНІСТЬ

2.7. Тест «Лабіринт» (А.Л. Венгера)

Мета: вивчення рівня розвитку наочно-схематичного мислення, вміння дитини дотримуватися правил.

Обладнання: малюнки із зображенням лабіринтів (Додаток 3) зі зростаючими труднощами, олівець для дитини, секундомір.

Інструкція: «Подивися на цей цікавий малюнок. Це лабіринт, із якого потрібно знайти вихід. Завдання полягає в тому, щоб якнайшвидше вибратися з кожного лабіринту».

При цьому є умови, яких необхідно дотримуватись у процесі роботи:

1. На початку роботи постав олівець у центр лабіринту, і поки вихід не буде знайдено, не відривай олівець від паперу.
2. Відразу розпочинай рух олівцем, не намагаючись попередньо переглядати шлях проходження.
3. Не зачіпай лінії лабіринту, не перетинай їх (це буде вважатися помилкою).
4. Не можна повертати назад (це теж помилка).

Далі дитині пропонують по черзі малюнки з лабіринтами (Додаток 2) і фіксують результати в бланку.

Інтерпретація результатів:

Слабкий рівень: не може засвоїти принципи роботи, на завдання витрачено більше 10хв., допущено понад 20 помилок.

Середній рівень: інструкцію розуміє, на завдання витрачено не більше 7 хв., допущено 2-3 помилки в останній серії.

Високий рівень: дитина легко засвоїла принципи роботи, на завдання витрачено не більше 5 хв., допущено не більше однієї помилки в останньому лабіринті.

2.8. Тест «Виключення» (А. Бернштейна)

Мета: оцінювання логічного мислення дитини – розумових операцій аналізу узагальнення.

Обладнання: малюнки (Додаткок 3), на яких зображені різні предмети – по 4 на кожній картці. Усього – 6 карток, перша – тренувальна.

Інструкція: „Уважно розглянь малюнок і спробуй з чотирьох предметів, намальованих на картці, вибрати один зайвий. Подумай і скажи, чому він, на твою думку, зайвий? А тепер спробуй подумати і сказати. Як можна назвати предмети, що залишилися, одним словом”. Далі дитині пред’являються по черзі 5 карток.

Інтерпретація результату:

Слабкий рівень: дитина допускає помилки у виділенні зайвого предмету і неправильно називає узагальнюючі слова чи не знаходить їх в усіх шести завданнях.

Середній рівень: дитина правильно виконує завдання за трьома картками.

Добрий рівень: правильно виконані завдання за четвертою і п’ятою картками.

Високий: якщо дитина правильно знаходить зайвий предмет і називає узагальнююче слово у шести завданнях – це високий рівень розвитку образно-логічного мислення.

2.9. Тест «Пишемо кружечками» (за Немовим Р.С)

Мета: оцінювання фонематичного слуху дитини.

Обладнання: аркуш паперу і ручка для дитини, набір слів (Додаток 3).

Інструкція: «Давай спробуємо записати кілька слів. Тільки я пропоную замість букв використовувати кружечки. Скільки звуків у слові – стільки і кружечків. Наприклад, «суп» треба зобразити трьома кружечками: ООО. Спробуй». Перевірте, чи правильно дитина зрозуміла завдання, після цього можна переходити до дослідження.

Диктуйте дитині слова, а вона записує їх у вигляді кружечків. Набір слів:

ВОДА, РУКА, СІК, ЗІРКА, КРАПКА

За правильного виконання завдання запис має бути таким:

ОООО

ОООО

ООО

ООООО

ОООООО

Рівні розвитку:

слабкий – правильно виконано 2 записи;

середній – 3;

добрий – 4;

високий – усі записи правильні.

2.10. Методика «Переплутані лінії» (Рея П.І.)

Мета: дослідження концентрації уваги та її стійкості.

Обладнання: Дитині пропонують малюнок, на якому зображені 10 переплетених ліній (**Додаток 4**).

Кожна лінія має номер на початку (ліворуч), а в кінці (праворуч) дитина повинна поставити номер відповідної лінії.

Дитину просять уважно простежити за кожною лінією від її початку до кінця. При цьому не можна користуватися ручкою, олівцем або пальцем, стежити потрібно тільки очима. Дитина повинна назвати номер лінії ліворуч, а потім – номер лінії праворуч. Фіксується час виконання всього завдання, помилки в роботі тощо.

Оцінювання результату:

Більшість дітей у віці 6 років можуть впоратись із цим завданням практично без помилок за 1-2 хвилини.

2.11. Методика «Дізнавання фігур» (Богданова Т.Г., Корнилова Т.В.)

Мета: оцінка короткочасної мимовільної пам'яті.

Психолог використовує наочний матеріал, підготовлений для даної методики (Додаток 4), і протягом 10 секунд показує його дитині (Додаток 4). Потім йому негайно пред'являють інший малюнок, де бачені їм 9 фігур розкидані серед інших двадцяти п'яти (Додаток 4). Дитина повинна знайти ті фігури, які бачила у першому випадку.

Обробка результату:

Психолог відзначає й підраховує число правильно й неправильно впізнаних фігур. Для того, щоб охарактеризувати рівень дізнавання, підраховується $E = M / (M + N)$, коефіцієнт дізнавання E . І де M – число правильно впізнаних фігур, N – число неправильно впізнаних фігур. Найбільш оптимальний коефіцієнт дізнавання дорівнює 1, тому чим ближче результати конкретної дитини до 1, тим краще функціонують у нього процеси дізнавання наочного матеріалу. Аналогічним образом можна досліджувати процеси дізнавання іншого матеріалу (наприклад літери, цифри, слова).

2.12 Методика З.М. Істоміної «Запам'ятай 10 слів»

Мета: дослідження слухової пам'яті

Матеріал: 10 слів, непов'язаних одне з одним за змістом.

Тест має три форми:

А – груша, око, лев, береза, чобіт, окуляри, диван, лелека, чашка, ранець.

Б – яблуко, ніс, слон, дуб, лампа, голка, книга, машина, ворона, молоток.

В – сіно, стіл, ворона, зошит, комп'ютер, конструктор, годинник, картина, човен, яблуко.

Добираючи слова самостійно, потрібно слідкувати, щоб вони називали знайомі дітям предмети і не були пов'язані за змістом.

Інструкція для дорослого:

Слова слід вимовляти не поспішаючи, в одному темпі. Після того, як ви голосно і виразно прочитали слово, зробіть паузу на 2-3 секунди і лише після неї вимовте наступне слово. Зверніть увагу, як дошкільник слухає слова, чи намагається їх запам'ятати, як часто відволікається. Не варто у цю хвилину робити йому зауваження. Відповіді дитини фіксуються, результати заносяться у протокол.

Інструкція для дитини:

Послухай уважно слова, які я прочитаю, і постарайся їх запам'ятати. Після того, як я закінчу їх читати, ти назвеш ті слова, які запам'ятав.

Оцінювання результатів:

За кожне правильно відтворене слово нараховуються 1 бал. Максимальний результат – 10 балів.

Високий рівень – 6-10 балів, середній рівень – 4-5 балів, низький рівень – 1-3 бали.

2.13. Методика З.М. Істоміної «Знайди 10 предметів»

Мета: дослідження зорової пам'яті

Обладнання: Додаток 8

В якості одиниці об'єму пам'яті приймається образ (зображення предмета, геометрична фігура, символ). Випробування пропонується за 20 секунд запам'ятати максимальну кількість образів з таблиці, що пред'являється.

Потім, впродовж однієї хвилини він повинен відтворити те, що запам'яталося (записати або намалювати).

Інструкція: «Зараз я покажу Вам таблицю з малюнками. Постарайтеся запам'ятати якомога більше з намальованого. Після того. Як я приберу таблицю. Запишіть або замалюйте усе, що встигли запам'ятати.

Час пред'явлення таблиці – 20 секунд.

Інтерпретація результатів:

Підраховується кількість правильно відтворених образів.

У нормі – це 6 і більше правильних відповідей.

2.14. Методика Е.Торенса «Незавершені фігури»

Мета: дослідження уяви

Обладнання: картки з намальованими незавершеними фігурами (Додаток 9), папір, кольорові олівці.

Інструкція: «Я даю тобі картку з намальованою фігурою. А ти її домалюй так, щоб вийшла якась картинка.

Інтерпретація результатів:

Проаналізувавши кількісно та якісно малюнки, можна визначити типи виконання завдання та з'ясувати рівень розвитку продуктивної уяви.

- Нульовий тип: дитина ще не розуміє завдання на побудову образу уяви з використанням певного заданого елемента, вона не володіє засобами створення продуктивної уяви.
- Перший тип: дитина для виконання завдання використовує засіб «опредмечування образу»: вона домальовує фігуру так, що одержує зображення певного предмету, але зображення схематичне, конкретне, без деталей.
- Другий тип: дитина малює теж окремий предмет, але в малюнку вже є різноманітні деталі – «об'єкт з деталями»
- Третій тип: дитина малює «сюжет» і доповнює його запропонованою фігурою (хлопчик біжить).
- Четвертий тип: дитина малює кілька об'єктів, які об'єднані сюжетом (хлопчик грається м'ячем).
- П'ятий тип: фігура доповнює сюжет і є другорядним його елементом. Дитина здатна відходити від стандартів, вільно комбінувати задану фігуру відповідно до ідеї, задуму, уяви. Дитина: може скласти мовленнєвий план утілення своєї ідеї, вдаватися до корекції під час її реалізації.

Достатній рівень розвитку продуктивної уяви в дітей старшого дошкільного віку (6-7 років) визначається четвертим та особливо п'ятим типом виконання завдання на побудову образу уяви: дитина

творчо створює цілісний сюжет, до початку робіт може мати свою ідею, побудувати план її реалізації, у процесі втілення свого задуму вносити корективи, доповнення тощо. При застосуванні кількох карток сюжети будуть різноманітні, варіативні, неповторні.

Недостатній рівень розвитку продуктивної уяви в дітей визначається третім, другим або першим типом виконання завдання.

ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА ГОТОВНІСТЬ

2.12. Тест «Доріжки та м'ячі» (А.С. Сазонова)

Мета: вивчення розвитку моторики рук.

Ця методика дозволяє оцінювати стан моторики руку дітей, що виявляється шляхом точного копіювання, не відриваючи олівця від паперу, вигнутої лінії двома руками поперемінно (**Додаток 4**).

Інструкція: «Ти машиніст швидкісного поїзда Київ – Львів. Тобі необхідно довести всіх пасажирів до кінцевої станції. Тому, що поїзд швидкий, то він ніде не зупиняється й, звичайно ж, не з'їжджає з рейок».

Після закінчення однієї доріжки пропонується підняти руки нагору й перекласти олівець в іншу руку: «Поїзду адже необхідно повернутися у своє місто? Тому що він швидкий, як поїдемо? А зупинки робити будемо?»
Уважно стежимо, щоб діти не перекладали олівець у іншу руку.

Інтерпретація результатів:

Високий результат – 1 бал: за точне копіювання зразка без відступів, виправлень і бруду, при середньому натиску.

Середній результат – 3 бали: лінія іноді не збігається зі зразком, може бути один – два відриву олівця від аркуша при середньому натиску.

Низький результат – 5 балів: лінія, проведена дитиною, не співпадає з контрольної; дуже – сильний натиск або, навпаки, лінія трохи помітна; сильно виражене тремтіння рук; частий відрив олівця від паперу; багато бруду; різні виправлення.

Проміжні результати були уведені для більше точної диференціровки отриманих показників.

Крім того, даною методикою можна виявити сховане чи дитина шульга або амбидекстрію (тобто коли дитина вільно володіє й правою й лівою рукою) руки.

2.13. Тест «Будиночок» (Уткіна Н.І.)

Мета: виявити уміння дитини орієнтуватися у своїй роботі на зразок, точно копіювати його; оцінити особливості розвитку довільної уваги дитини.

Обладнання: чистий аркуш паперу й олівець для дитини, зразок будиночку на малюнку (Додаток 5).

Інструкція: «Подивися уважно на зразок і постарайся якомога точніше намалювати такий саме будиночок на своєму папері. Якщо ти щось не так намалюєш, те стирати гумкою не можна, а потрібно зверху неправильного чи поруч намалювати правильно».

Інтерпретація результатів:

У процесі малювання спостерігають за тим, як впорається дитина з цим завданням: чи часто дивуватися на зразок; чи проводити повітряні лінії над малюнком-зразком, що повторюють контури картинки; чи звіряє зроблене зі зразком чи, мигцем глянувши на нього, малює по пам'яті; чи відволікається під час роботи; чи ставить питання тощо.

Коли дитина повідомляє про закінчення роботи, їй пропонують перевірити, чи все правильно. Якщо вона знайде неточності у своєму малюнку, їх можна виправити. Не потрібно вносити які-небудь корективи в малюнок дитини й не слід нічого підказувати.

Слабкий рівень: малюнок збільшений більш, ніж в 2 рази, відсутні більше 3-х важливих деталей, неправильне штрихування даху, не вийшли елементи, що зображують тин і дим, багато розривів; на запитання про наявність помилок дитина відповідає негативно.

Середній рівень: весь малюнок скопійований з невеликим збільшенням, відсутня одна деталь, якові дитина сама домальовує після навісного запитання, допущено не більше 3-х розривів ліній.

Добрий рівень: малюнок скопійований майже точно, є невеликі помилки, пов'язані з неправильним зображенням якого-небудь елемента, його незначним збільшенням чи наявністю 1-2 розривів між лініями. Дитина сама бачить і виправляє свої помилки.

Високий рівень: малюнок точно відтворений, наявні всі деталі (дим, комин, тощо); збережені розміри всього малюнку й окремих його деталей; правильно зображені елементи малюнку (кільця диму, тин, штрихування на даху тощо).

2.14. Методика «Веселий – сумний» (Г. Урунтаєвої)

Мета: Оцінка емоційного відношення дитини до школи.

Обладнання: 6 малюнків, на яких зображені діти у різних ситуаціях, пов'язаних зі школою та навчанням (Додаток 6).

Інструкція: «Роздивися ці малюнки, на них зображені діти-школярі, але в них немає облич, замість них – порожні кружечки. Опиши, яким, на твою думку, повинен бути вираз обличчя дитини в кожній ситуації – веселим чи сумним – та поясни чому». Хлопчикам доцільно запропонувати картки із зображенням дівчаток, а дівчаткам – із зображенням хлопчиків.

Зазвичай діти охоче відповідають на питання, але якщо дитина говорить: «Не знаю», у цьому випадку поставте їй додаткові питання: «Як ти вважаєш, що тут взагалі відбувається? Хто намальований на картинці?» тощо.

Інтерпретація результатів:

Емоційно неблагополучними, тривожними, вважаються відповіді приблизно такого змісту:

- У хлопчика, що дивиться з вікна, дуже сумне обличчя, тому, що він погано вчиться і його покарали.
- Хлопчика викликали до школи відповідати урок, а він не підготувався, не знає, що говорити, тому в нього сумне обличчя.
- У цього хлопчика сумне обличчя, тому що вчителька поставила йому незадовільну оцінку.
- Хлопчика сварять за погану поведінку, тому він такий сумний.
- Хлопчик виконує домашнє завдання, але задано дуже багато, він боїться, що не встигне все зробити, тому що він дуже сумний.
- Хлопчик сумний, він спізнився до школи, тепер його будуть сварити.

Відповіді, в яких описується весела або серйозна дитина, свідчать про те, що малюк налаштований позитивно і оцінюється як емоційно благополучні.

Якщо дитина дає 5-6 «тривожних» відповідей, це свідчить про те, що вона «болісно» ставиться до майбутнього шкільного життя, для неї цей етап у житті пов'язаний із сильними емоційними переживаннями, і їх потрібно «згладжувати».

МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ

2.15. Методика «Навчальна мотивація» (за М. Гінзбургом)

Мета: визначити мотиваційну готовність дитини до навчання у школі та мотивів, якими вона керується.

Обладнання: 6 карток зі схематичними зображенням фігур (Додаток 7).

Інструкція: «Зараз я прочитаю вам розповідь. Послухайте. Хлопчики з дівчатками розмовляють про школу».

Перша дитина сказала: «Я піду до школи, тому що мене мама примушує. А якби не мама, я б у школу не ходив». Психолог звертає увагу дітей на картинку №1 (*зовнішній мотив*).

Друга дитина каже: «Я хочу до школи, тому що мені подобається вчитися, подобається робити уроки. Навіть якби школи не було, я б однаково вчився».

Акцентується увага дітей на картинці №2 (*навчальний мотив*).

Третій хлопчик сказав: «Я хочу до школи тому, що там буде весело і багато дітей, з якими можна гратися». Картинка №3 (*ігровий мотив*).

Четверта дівчинка сказала: «Я хочу до школи, тому, що хочу бути великою.

Коли я у школі. Я почуваюся дорослою». Картинка №4 (*позиційний мотив*).

П'ята дитина каже: «Я хочу до школи, тому, що потрібно вчитися. Без навчання ніякої справи не зробиш, а вивчишся – і зможеш стати ким захочеш». Картка №5 (*соціальний мотив*).

Шоста дитина сказала: «Я хочу до школи, тому що там одержують хороші оцінки». Картка №6 (*мотив одержання балу*).

А тепер подумайте і дайте відповідь.

- Як ви вважаєте, хто з них має рацію?
- З ким із них ви хотіли б разом гратися?
- З ким із них ви хотіли б разом навчатися?

Діти послідовно здійснюють три вибори, при цьому обводять червоним олівцем відповідну картинку.

Інтерпретація результату:

Картинка №1: (зовнішній мотив) – 0 балів.

Картинка №2: (навчальний мотив) – 3 бали.

Картинка №3: (ігровий мотив) – 0 балів.

Картинка №4: (позіційний мотив) – 1 бал.

Картинка №5: (соціальний мотив) – 3 бали.

Картинка №6: (мотив одержання балу) – 2 бали.

Вибори дітей фіксуються у протоколі і за номерами обраних карток складається загальна думка про мотиви навчання.

2.16. Методика «Читання казки»

Мета: Визначення домінуючого ігрового або пізнавального мотиву дитини.

Хід дослідження: На столі виставлено звичайні, не надто привабливі іграшки, дітям пропонують упродовж хвилини розглянути їх. Після цього дітей підкликають і пропонують послухати казку, яку вони раніше не чули. На цікавому місці читання переривається і експериментатор запитує дітей, чого їм хочеться: погратися з виставленими на столі іграшками або дослухати казку до кінця.

Чому зайці взимку носять білі шубки

Зустрілися якось у лісі Мороз і Заєць. Мороз нахвалявся:

- Я найсильніший у лісі. Кожного заморожу, перетворю на бурульку.
- Не хвалися, Морозе Васильовичу, не здолаєш! – каже Заєць.
- Ні, здолаю!
- Ні, не здолаєш! – наполягає на своєму Заєць.

Сперечалися вони, сперечалися. Захопив Мороз заморозити Зайця. І каже: «Давай, зайцю, поб'ємося об заклад, що я тебе переможу».

- Давай, - погодився Заєць.

(Тут читання переривається).

Мороз почав Зайця морозити. Холоду напустив, крижаним вітром закрутив. А заєць почав бігати, скакати. Катається по снігу, співає:

Князеві тепло,

Князеві гаряче,

Гріє, горить

Сонечко яскраве!

Стомився Мороз, міркує: «Який сильний Заєць». А сам ще сильніше лютує, такого холоду напустив, що кора на деревах лопається, тріщить. А Зайцеві байдуже.

Зовсім вибився із сил Мороз, а Заєць не замерз. Відступив Мороз від Зайця: «Хіба тебе заморозиш – дуже ти спритний та прудкий!»

Подарував Мороз Зайцеві білу шубку. Відтоді зайці взимку ходять у білих шубках.

Інтерпретація результатів:

Діти з вираженим пізнавальним інтересом воліють дослухати казку.

Діти зі слабкою пізнавальною потребою воліють погратися. Але гра їх, як правило, може бути суто маніпулятивною.

Висновок

Коли йдеться про підготовку дитини до школи, це означає, що необхідно потурбуватися про її фізичне здоров'я; збагатити життєвий досвід; закріпити побутові навички; розвивати правильне мовлення; навчити дитину спостерігати. Думати, осмислювати побачене і почуте; вчити поважати думку іншого; поступово формувати зацікавленість до навчання і позитивне ставлення до школи в цілому.

Список використаної літератури

1. Психологічна діагностика та психологічне супроводження під час вступу дітей – шестерінок до школи / Автор-упорядник: Кепканова О.І. – К. : КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2003 – 26 с.
2. Р. С. Немов Психологія: Учебн. для студ. высш.пед.учебн. заведений: В 3 кн. – 4-е изд. – М.: ВЛАДОС, 2003. – Кн.3 : Психодіагностика, - 640 с.
3. Е. И. Рогов Настольная книга практического психолога –М. : Владос, 1996. –

ДОДАТКИ

Протокол індивідуального психолого-педагогічного обстеження

Прізвище, ім'я, _____

Дата народження _____

1. Орієнтування у навколишньому середовищі, запас знань.

1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ 6. _____ 7. _____ 8. _____

Підсумковий рівень _____

1. Ставлення до школи

9. _____ 10. _____ 11. _____

2. Рівень психосоціальної зрілості”

Рівень _____

(низький, середній, високий)

3. Методика «Графічний диктант»

Психофізіологічна зрілість

4. Філіппінський тест _____

5. Вправа «Перемога» _____

6. Вправа «Ріжки» _____

7. Тест «Зрілість зубів» _____

8. Тест «Руки» _____

Інтелектуальна зрілість

9. Тест «Лабіринт»

Рівень _____

(слабкий, середній, добрий, високий)

10. Тест «Виключення»

Рівень _____

(слабкий, середній, добрий, високий)

11. Тест «Пиши кружечками»

Рівень _____

(слабкий, середній, добрий, високий)

12. Методика «Переплутані лінії»

13.Методика «Дізнавання фігур»

14.Методика «Запам'ятай 10 слів»

15.Методика «Знайди 10 предметів»

16.Методика «Незавершені фігури»

Емоційно-вольова готовність

17.Тест «Доріжки та м'яч»

Рівень _____

(низький, середній, високий)

18.Тест «Будиночок»

Рівень _____

(слабкий, середній, добрий, високий)

Мотиваційна готовність

19.Методика «Навчальна мотивація» _____

20.Методика «Читання казки» _____

Висновки:

Рекомендації:

Ознайомлені _____